کوردبوون و یەکڕیزیی نەژادیی-2- کامیار سابیر

لە ئەدەبیاتی سیاسیی و ئەکادیمییدا، لە ئاستی جیهانیی بە گشتیی و تەکستی وڵاتانی ڕۆژئاوادا، بەتایبەتیی، ناسیۆنالیزم، گرنگییەکی زۆری پێدراوە. ئەمە لە ناو ئەدەبیاتی عەرەبیی، تورکیی و فارسییشدا، قورسایی خۆی هەیە و ئەو سێ نەتەوە هاوسێیەی کورد، بە دەیان هەزار توێژەر، نوخبە و ئەکادیمیستی تایبەت بە بواری ناسیۆنالیزم، دەوڵەتی نەتەوەیی و فیکری (سیاسیی و ئایدیۆلۆژیی) ناسیۆنالیزم، گرنگییان پێداوە و بە خەرمان تەکستیان هەیە. لە ناو کورددا، ناسیۆنالیزم بە گشتیی و کوردایەتیی وەکو ڤەرژنە باوەکەی، کەمترین توێژینەوە و تەکستی فیکریی لەسەر کراوە و نووسراوە. نە چەپەکانی کورد، نە ئیسلامییەکانی کورد کە هەردووکیان ڕەقیبی ئایدیۆلۆژیی نەتەوەیین (بە حیساب)، بە مێژووی هەموو ئەدەبیتاکەیاندا بچیتەوە، چوار وتاری فیکریی و سیاسییت لەسەر ناسیۆنالیزم، دەست ناکەوێت. نوخبەی کوردیی، لەوان، وێرانتر. لە لایەکی ترەوە، هیچ نەتەوەیەک وەکو کورد، بە تایبەتیی کوردە عێراقیی و ئێرانییەکان (بەوانەی بە تاراوگە”دایاسپۆرا”نشینیش ناسراون)، ناسیۆنالیزم، ئەوەندە نەبووەتە وەردی سەر زوبانیان، بەڵام بە مەعریفەییەکی قووڵ، جەهلەکی سیاسیی و فیکریی غەڵیظ، ئەدەبیاتی کوردیی تەنیوە و شیعر و چامەی شیعریی نەتەوەیی، پەخشانە شیعریی کوردیی و نووزانەوەی نەتەوەیی، خۆخواردنەوە و بەندبێژیی نەژادیی، جوێندان بە عەرەب و ئیسلام، بە تورک و فارس، بە شیعە و بە تورکمان، سەرتاپای ئەدەبیاتی کوردیی (کرمانجیی ناوەڕاست)، داگیر، کردووە.

قسە لەسەر ئەوە نییە کە گەلی کورد، نەتەوەیە یان نا؟ بەڵکو قسە لەسەر ئەوەیە کە ئەو ناسیۆنالیزمەی هەیە، بە درێژایی ٧٥ بۆ ٨٠ ساڵە هەیە، لە هەندێک دەخدا لە شێخ مەحمودەوە کە بە ناسیۆنالیزمی پریمیتیف دەستی پێکردووە، بەڵام بە باکگراوندە دینیی-مەذهەبیی و طەریقەتییەکەی ئەو سەردەمە کە ئێستا بە زمانی مۆدێرن، پێیدەگوترێ ناسیۆنالیزمی دینیی، ئەم مێژووە دوور و درێژە پڕ لە فەشەل و فیاسکۆیە (فەشەلی سەرتاپاگیر)ی ناسیۆنالیزمی کوردیی، چیی بە کورد، کردووە؟ ئەدەبیاتەکەی؟ تەکستەکەی؟ ئینتەڵێجێنسیاکەی (موثەقەفەکانی) و سیاسییەکانی؟، کوا ئەمانە لە کوێی مێژووی

ح□ر□ک□ی سیاسیی کورددا و□ستاون و ر□□یان چیی بوو□؟ ب□چی ب□ره□می ئ□و ه□موو م□ژوو□ پ□ ل□ فانت□سیی□ی ناسی□نالیزمی کوردیی، ب□م چ□ت□گ□ریی□ ئاغاواتیی□-بن□ما□□یی□-ش□خنشینیی□-ط□ریق□تیی□-ئیمار□تیی□ی بن□ما□□ی بارزانیی، بن□ما□□ی تا□□بانیی و حیزب□ک□ی ن□وشیروان موصط□فا (گ□□ان) ک□تایی هات ک□ ه□موویان، ب□رد□وام ل□س□ر ک□لاکی ت□پیوی کوردای□تیی، شیین و ش□پ□□ د□ک□ن.

کوردای□تیی ل□ ف□رمی کوردبووندا و ل□ ع□ق□□ی ن□ژادیی ه□ند□ سیاسیی و نوخب□دا، ب□ ئیدام□دان ب□ ژیانی سیاسیی و ئایدی□ل□ژیی خ□ی، رق و قیین و بوغز ب□رامب□ر ن□ت□و□ و ن□ژاد و ئایین و م□زه□ب□کانی تر، ه□□د□□□ژ□ت. ئ□مان□، ب□رد□وام، خ□یان د□□نن□و□ و موناجات د□ک□ن و د□□□ن دوژمنی د□ر□کیی، د□مانخ□ن. ئاخر ئ□و□ ه□ر م□سعود بارزانیی نیی□ ک□ ب□ در□ژ□دان ب□ تیجا□□ت□ د□یان میلیارد د□لاریی□ک□ی ل□سا□یکدا، چ□ندیین دوژمنی د□ر□کیی، ر□سم د□کات، ب□□کو ئ□کادیمست□ فاشیی□کانی ئ□م□ ل□ ئ□وروپاو□، ب□غداد و ع□ر□ب، شیع□ و تورکمان، ب□ ق□صدی ئایدی□ل□ژیی، ب□ عوقد□ی ن□ژادیی□و□، ب□ دژ□ کورد ئ□ژمارد د□ک□ن و ت□خوینی ئ□م□مانیش د□ک□ن ک□ ب□ گ□مژ□یی سیاسیی خ□مان، و□کو جاشی ب□غداد!، ر□□ د□گ□□ین. ئ□و□ و□□ای ئ□و□ی ب□ش□کی ز□ر ل□ م□ژووی ئ□م کوردای□تیی□، ی□کترت□خوینکردن بوو□ و ه□ر جار□ی ب□ر□ی□کیان، بوون□ ب□ ع□میلی موخاب□راتیی ئ□م د□و□□ت و ئ□و د□و□□ت و ش□□ی ی□کتریان کردوو□.

ئ□ستا ک□م□□□ ئ□کادیمیستی جو□نفر□شی موح□ق□ق گ□مژ□ی سیاسییش پ□یدابوون□، ب□ کا□یی و کو□اویی، ب□ ئ□و□ی هیچ م□ترسیی□ک ل□س□ر ق□وار□ی دز□کانی ه□ر□م ه□ب□ت، و□کو ب□□ت□جیی□کانی کوردای□تیی، ک□وتوون□ت□ ب□رق ت□قاندن دژی ب□غداد و د□□□ن، ب□ ه□ر نرخ□ک بوو□، ل□ب□ر خاتری ن□ژادیی کورد و ش□کرل□م□ی کوردبوون!، د□ب□ د□ست ب□ ق□وار□ی ه□ر□م□و□ بگیر□ت. ب□ واتای□کی تر، گرفت نیی□ پارتیی و ی□ک□تیی، گ□□ان، ی□کگرتوو ...تاد، چیی د□دزن و چیی د□ب□ن؟ چ□ن ت□واوی شیراز□ی ک□م□□ای□تیی ک□م□□گ□ی کوردییان، ه□لا ه□لا کردوو□، ب□□ام چونک□ خو□ن□ک□یان و ب□ن□خو□ن□کانیان، چونک□ ناموس□ک□یان و د□رپ□ک□یان، کورد و کوردیی□، ئ□و□ ل□ ع□ر□بیی ن□فر□تیی و ل□ شیع□ی رافیض□ (ب□ ق□ولی فاشیزم□ سوننیی□ک□)، باشترن. پ□مان د□□□ن، ئ□مان دزیش بن، ق□یدیی نیی□، چونک□ کوردن و ل□ خ□مانن، ب□□ام ب□چی شیع□ی□کی کافر (ب□ کوردای□تیی ت□کفیریان د□ک□ن، ه□رو□کو چ□ن س□ل□فیی و ئیخوانیی□کان، طائیفییان□ ت□خوینیان د□ک□ن و ب□ موس□مانیان ل□ ق□□□م نا د□ن) ن□وت□ک□ و گومرک□کانی ئ□م□ ک□نتر□□،

بکات.

تەنانەت داواکانی خەڵکی کوردستان، بە تایبەتیی گەنجان کە داوای ئەوە دەکەن مەلەفی نەوت و غاز لە دزەکانی کوردایەتیی بسەنرێتەوە، گومرگ و بازگە سنوورییەکان و مەطارەکانیان، لێ بسەنرێتەوە، مووچە ڕاستەوخۆ لە بەغدادەوە بدرێ بە خەڵک و ڕاستەوخۆ حکومەتی فیدراڵ، کۆنترۆڵی ئەم مەلەفانە بکات، ئەم داوا ڕەوایانە، بە گەمژەیی سیاسیی دەزانن. هەندێکیان، فرە ئەحمەقانە، دەوڵەتی عێراق، بە کۆلۆنیالیست(داگیرکار) لە قەڵەم دەدەن، کۆلۆنیالیزمی فڕانسیی بە لوبنان و دەسەڵاتی دەوڵەتی عێراق بەسەر شیمالی عێراقدا(کوردستان)، وەکو یەک بە کۆلۆنیالیزم، دەشیعرێنن! ئەم خورافە نەتەوەیی و نەقصە نەژادییە، تەنیا بە خەڵکانێک دەیخوات کە ئاگایی سیاسیی و فیکرییان، صفرە، ئەگینا بە گەنجانی ئەم سەردەمەی کوردستان بە تایبەتیی بە نەوەی دوای ڕاپەڕیین، فشەیان بەم عەقڵییەتە نەتەوەپەرستیی و نەژادپەرستییە، دێت.

ئەم نووسیینە، جەخت لە فەشەلی کوردایەتیی دەکاتەوە و بەدیلەکەیشی بە ناسیۆنالیزمێکی تر، جا مەدەنیی بێت یان خورافەی سیاسیی هەندێ ئەکادیمیستی تاراوگە، نازانێت، یاخود فەنتازیای حیزبێکی وەکو پارتییش نییە کە نزیکەی سیی ساڵە بە دەستوری موخابەراتی تورکیی(میت) و جەنتای(نوخبەی عەسکەریی) تورکیی، مامەڵە نەک هەر لەگەڵ کوردستانی عێراقدا دەکات، بەڵکو بە دەستوری ئەوان، مامەڵە لەگەڵ کوردستانی سوریا و تورکیاشدا دەکات. بە پێچەوانەوە، جەخت لە گوتارێکی نیشتمانیی(دوور لە خورافەی نەتەوەپەرستیی و نەژادپەرستیی کورد) دەکاتەوە لە چوارچێوەی ئەو دەوڵەتانەی کە گەلی کوردی تێدا دەژیەن(قسە لەسەر کوردستانی عێراقە)، هەرچی کوردستانی سوریا و تورکیایە، کوردایەتیی ئەو ڕۆڵەی نییە و ئەوەی هەیشە(ئەنەکەسە)، جۆرێکە لە جاشییەتیی و عەمالەت کە ڕاستەوخۆ، وەکو مورتەزیقەی تورکیا، هەڵسوکەوتی سیاسیی و عەسکەریی دەکەن. کوردستانی ئێرانیش، حیزبەکانی کوردایەتیی بە چەند کۆمەڵە و چەند دێمۆکرات و حەسحەسەکانی ترەوە، هەموویان ڕۆڵەی مورتەزیقەیی بە دەستی سێ و چوار بە کوردایەتییە مورتەزیقەکەی کوردستانی عێراق، دەبیینن؟ بە واتایەکی تر، کێشە سیاسیی، ئابووریی و کۆمەڵایەتییەکانی خەڵکی کوردستان، دەبێ بە تێکڕای خەڵکی عێراق و بەغدادەوە ببەسترێنەوە و هیچ ئاڵتەرناتیقێکی تر بوونی نییە، ئەوەی هەیە هەمووی خورافەی ئایدیۆلۆژیین(شیوعیی و چەپەکان، ئیسلامییە جۆراوجۆرەکان، لەگەڵ نەتەوەیی و

ن□ژادیی□کاندا)، ئ□م گرووپان□ی ناو ک□وان□ک□، ه□موویان و□کو داه□□ی سیاسیی، ل□ ناو م□ر□ز□ی ریفراند□م□ موخاب□راتیی□ ئیقلیمیی□ک□، چ□ق□نران و پ□ویست□ گو□ ل□ هیچ ب□دیل□کی ئایدی□ل□ژیی ئ□مان□ ن□گیر□ت.

ب□ ت□□وانینی گریینف□□د Greenfeld ک□ باسی ن□ت□و□ د□کات و پ□یوای□ ن□ت□و□ ل□ بریتانیاو□ و□کو چ□مک و سیاس□ت ف□رم□ل□ بوو□، باو□□ی وای□ ک□ و□□ای جیاوازیی□ سیاسیی، چینای□تیی، کولتووریی، ک□م□□ای□تیی و ئایدی□ل□ژیی□کان، ئ□و□ی ک□ توخمی س□ر□کیی□ ل□ دروستبوونی ن□ت□و□دا، ئ□و گلوو□(گ□نوو)ی□ ک□ د□کر□ پ□یبگوتر□ هاوکاریی د□ست□ج□معیی(Collective Solidarity) ل□ □ر□ش□و□، ئینت□□□ج□نسیا، د□خال□ت د□ک□ن و ل□ رووی ئایدی□ل□ژیی□و□، چوارچ□و□کانی ئ□ند□ش□ی ناسی□نالیزم، ر□نگ□□ژ د□ک□ن، ب□تایب□تیی ب□ ق□ر□بووکردن□و□ی ئ□و غوبن و خ□خواردن□وان□ی خ□یان ک□ ل□ د□وروب□ر□ک□یان□و□ یان رژ□م□ د□ریین□کان(ancient regime)، یاخود شارستایی□کانی د□وروب□ر□و□، و□ریانگرتوو□ (Greenfeld 1992).

ل□ واقیعدا، ئ□م ب□چوون□ی گریینف□□د ئ□گ□ر ب□س□ر ناسی□نالیزمی کوردییدا، ب□ تایب□تیی ب□س□ر ڤ□رژنی کوردای□تییدا، ت□طبیق بک□یت، کتومت، کوردای□تیی، ن□ک ن□یتوانییو□ ئ□و د□ست□ج□معیی□ دروست بکات، ب□□کو ب□ش□کی ز□ر ل□ مون□و□رانی کورد، ب□تایب□تیی شاعیر□کانی کورد، د□یان و ص□دان چام□ی ک□وزان□و□یان ه□ی□ ک□ کورد، ق□طع□ن نابن ب□هیچ، چونک□ خ□خ□ر و دوو□وون و ن□ک□رای□تییان ب□ س□ردار□کانیان پ□ ل□ ه□موو شت گرنگتر□. ئ□م□ واقیع□کی تا□ و ح□قیق□ت□کی م□ژوویی□ ک□ هاوکاریی د□ست□ج□معیی ل□ن□وان گرووپ و تاک□کانی ک□م□□گ□ی کوردییدا، ز□ر ز□ر ک□م بوو□، یان ه□ر ن□بوو□، ب□□ام ز□ر ب□ ک□میی د□بیینیت ک□سان□ک ل□ کورد ه□ب□ن، باسی خودن□فر□تیی و خ□ب□ک□مزانیی بک□ن، و□کو ئ□و□ی ه□ند□ نووس□ری ن□ژادپ□رستیی ئ□وروپانشیین، ثی□رایزی ئ□م خورافات□ ن□ژادییان□ی خ□یان د□ک□ن و داوای ی□ک□یزیی کوردبوون، ل□س□ر بناغ□ی ن□ژادییبوون(ئ□ثنیسیتیی کوردبوون) د□ک□ن.

ب□ ئ□و□ی نیشتمانیی ل□ ئاستی د□و□□تی ع□راقدا، بییر بک□ین□و□، پ□ویست□ واز ل□ ه□ی□جانی ن□ت□و□یی ق□د□ب□، و□اتب□ و ئیقلیمگییر به□نین، واز ل□و پانکوردیستیی□ به□نین ک□ باشوور و باکوور، ر□ژه□□ات و ر□ژئاوای ب□ پرگالی کوردای□تیی، ل□ ع□ق□یی□تی خ□یدا، ر□نگ□□ژ کردوو□، ب□□کو د□ب□ واز ل□و□ پانکوردیزم□ به□نر□ت ک□ کورد، و□کو ن□ت□و□ی□کی ه□م□جینی□س(چوونی□ک- موت□جانیس) ک□

شوناسەکی گشتگیری نەتەوەیی-نەژادیی- کولتووریی و زمانیی هەیە، تەفسیر و تەئویل دەکات. کوردی کوردستانەکانی عێراق و ئێران و تورکیا و سوریا هەن، بە واتایەکی تر، عەقڵانییەتی سیاسیی دەبە بدرێ بەسەر عەقڵییەتی شیعریی و خورافەی شیینوشەپۆڕکردندا، کوردی باشوور و باکوور، بە ناو شیعرەکانی پێشەو و بەندبەژییە سیاسییەکانی سەنگاویی و چەڵتووک تەقاندنەکانی کەوەسیی …تاد، بەکەڵک دەن، بە بازاڕی ئەوانە بەکەڵک دێت لە ئاستی لەکاڵییدا کە خۆیان بە پێکەکە دەزانن و هەشتا، کوردایەتیی، دەکەن.

لەمێژووی سەد ساڵەی رابردووە، بە رێگەگرتن لەوەی کوردی عێراق، تێکەڵەی دەوڵەتی عێراق ببێت، هەمیشە درەی ئەوە کراوە کە کورد هەموو رێگەیەکی لێ گیراوە، بۆیە پەنای بە چەک بردووە؟! راستییەکەی ئەوەیە لە سەردەمی شێخ مەحمودەوە کە مورتەزیقەی عوثمانییەکان، دواتر ئیتیحاد و تەرەقیی و کەمالیزم بوو، تا عەمالەتە ئیقلیمییەکەی ئەیلول و شۆڕشی گوڵان و شۆڕشی نوێ، سەرجەم قیادەی ئەم حەرەکە کوردییە(بارزانیی باوک و کوڕ و کوڕەزا، تاڵەبانیی و نەوشیروان موصطەفا…تاد)، مورتەزیقەی ئیقلیمیی بوونە و کاریان، لە کوردستانی عێراقدا، تەخریب بووە و هانی دڕندەییەکانی صەدام حوسەینیشیان داوە کە قەتڵوعامی خەڵکی مەدەنیی، باشتر بکات، بە ئەوەی ئەمان دەستکەوتی باشتریان هەبێت(ئاخ بە هەڵەبجەیەکی تر، یەکێکە لەو هیوایەتانەی کوردایەتیی). ئێستا، بە ئەوەی دەستەجەمعیی نەژادیی و نەتەوەیی وەکو سەردەمی تەمەڕودەکانی شێخ مەحمود شۆڕشی ئەیلول و دروستبوونی یەکێتیی نیشتمانیی، مەبەلایز بکرێ دژی دەوڵەتی عێراقی ئێستا، لە لایەن نوخبەیەکی نەژادیی و نەتەوەیی ئەوروپانشینەوە، پێنا بە گوتاری یەکێییزیی و دەستەجەمعیی کوردیی، لەژێر ناوی کوردبووندا، دەبرێت.

دیارە ئەم کوردبوون و هاوکارییە دەستەجەمعییە، لەم ساڵانەی دواییدا لەناو یۆتۆپیاکانی کوردایەتییدا، بە حەماقەتێکی سیاسیی تر گۆڕاوە کە ناوی “یەکێییزیی”ان لێ ناوە. لە واقیعشدا یەکێییزیی نەبەڵەکانی (ئەشرافزادە) کورد، بە تایبەتیش ئەو سیاسیانەی لە پاڵ کوردایەتییدا، بوونە بە میلیاردێر، نەک هاوکاریی دەستەجەمعیی لێ دروست نابێت، بەڵکو زەمەن، زۆر درەنگ کەوتووە لەم دونیا جەنجاڵەدا کە مرۆڤی کورد، وزەی سیاسیی، فیکریی و کولتووریی خۆی لە خورافاتی دەستەجەمعیی و یەکێییزییدا خەرج بکات. وێڕای ئەوەی کوردایەتیی، هەر لە ئێستای کوردستانی عێراقدا، نەک دوو ئیدارەیی و دوو طەریقەتییە، بەڵکو ئەوانەی سووکانی ئەم ناسیۆنالیزمە

تیجاڕییە پێ قازانجەیان بە دەستەوەیە لە هەولێر، لەگەڵ شەریکە دزەکانیان لە یەکێتیی (سلێمانیی)، تا دێت سلێمانیی، گەرمیان و ناوچەکانی کەرکوک و راپەڕیین، زەلیلتر دەکەن. بە واتایەکی تر، دوو طەریقەتە (نەقشیی و قادرییەکە) خۆیان دەستەجەمعییان بەس لە دزیی و راوڕووتدا هەیە، بەڵام ئینسانی کوردیان زەلیل، کردووە. کۆمەڵە نووسەری مەغز فاشیی کوردیش، دەڵێن ئەم عوقدەیە نەژادییە بەوە پاساو دەدەنەوە کە ئینسانی کورد، دەبێ کوبرەیائو عیزەتی نەفسی هەبێ لەبەرامبەر عەرەب و شیعەی عێراقدا و بەهەر نرخێ بووە دەبێ دەست بە قەوارەی دزەکانی هەرێم و دەروازە سنوورییەکان و مەلەفی نەوتەوە بگرین و تەسلیمی حکومەتی فیدراڵیان نەکەین و کاظمیی بەر نەفرەتی کوردبوون، بدەین و دەستەجەمعیی خۆمان، بپارێزین؟

Liah Greenfeld. Cambridge: Harvard University Press, 1992

ئەمەی سەرەوە، بەشی دووەمە لە زنجیرە وتاری “کوردبوون و کوردایەتیی، چێشتی مجێوری نوخبە نەژادییەکان”

لە بەشی سێیەمدا، باسی پێکهاتە کۆمەڵایەتییەکانی کوردبوون و ئێتنۆسێنتریزمی کوردیی، دەکرێت.